

Fattigvesenet og legdsvesenet på 1700 og 1800 tallet i Asker prestegjeld

- Kilder: Asker prestearkiv: Fattigkommisjonsprotokoller og innkomne brever
 - Kirkebøker
 - Folketellinger
 - Asker og Bærums historie:
 - Asker og Bærum til 1840 (Martinsen, Winge)
 - Asker 1840 – 1980 (Thue)
 - Bærum 1840 – 1980 (Myhre)

Betleriet skal avskaffes!

FORORDNING AV 1741

- Fattigkommisjoner i hvert prestegjeld
- Presten formann, bygdelensmannen og prestens medhjelpere i kommisjonen.
- Legden etableres.
- Prestegjeldet inndeles i distrikter hvor legden organiseres.
- Kommisjonen disponerer egen fattigkasse
- Legden omfatter *huslegd* og *vare- og pengelegd*
- De fattige deles inn i to grupper: *de rette/verdige fattige* og *de urette/uverdige fattige*

VERDIGE ELLER UVERDIGE FATTIGE?

Liber Dagatorum
Der Betler orden

- En tiggerfamilie på vei mot byen. Er de ekte eller falske tiggere? Illustrasjon fra heftet om tiggerne som ble utgitt første gang i 1510 og som Luther ble så begeistret over at han skrev forord til det.

FATTIGE I PRESTEGJELDET

Ifølge skattelisten i 1764

- «Legdsfattige»:
75 kvinner og menn:
- 60 kvinner og 15 menn
- Fattige:
86 kvinner og menn
- 75 kvinner og 11 menn

Ifølge folketellingen i 1801

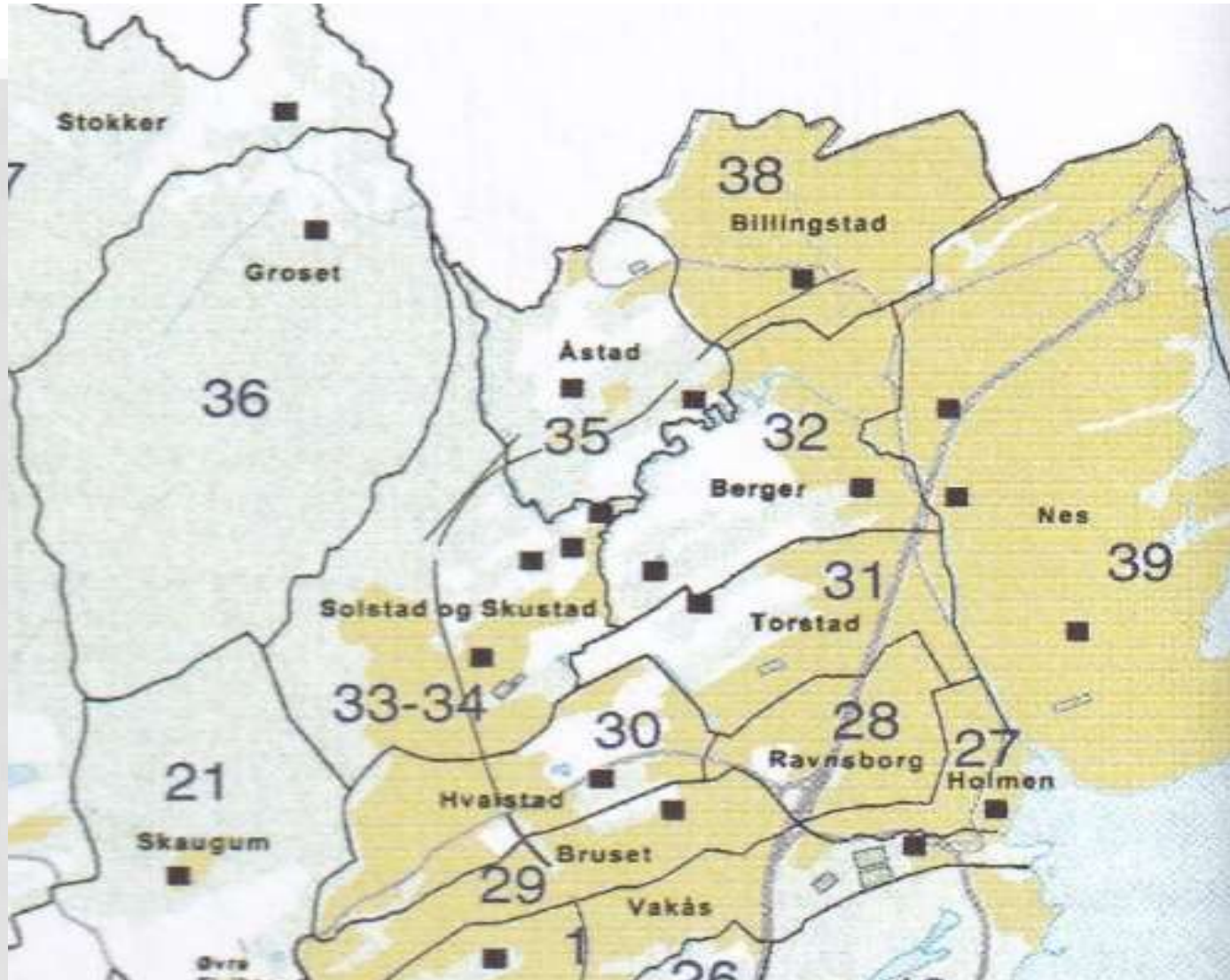
- Legdslemmer og med hjelp av fattigkassen:
- 165 kvinner, menn og barn
- 98 kvinner – 27 menn – 40 barn (forsterbarn, legdebarn, nyder hjelp)

FOLKETELLINGEN I 1801

OMSORGSTRENGENDE BARN

- Barna tilhørte de rette fattige:
- Legdebarn
- Fosterbarn
- Pleiebarn
- Barn i tjeneste

BILLINGSTAD TILHØRTE 4. DISTRIKT

I folketellingen i 1801 står Billingsstad oppført med fem familier, to gbr og tre husmannsfamilier.

5te Familie

Marte Xstensd. –Moder-53 Aar- e- hmkone m j

Andreas Anders.-Hendes Søn-10 Aar- Hjemme

Johanne Andersd.-Hendes Dat.-13 Aar- Hjemme

Lisbet - holder til-42 Aar-ug- Nærer sig ved Arb.

Martine Kaspersd.- Foster Barn- 8 Aar- Hjemme

JACOB OG JUSTINE NEUMANN
PREST OG PRESTEKONE I ASKER PRESTEGJ.
FRA 1799 - 1822

ASKER PRESTEGJELDS VEL: OM FATTIGVESENET I ASKER

Jacob Neumann

Bidrag til statistisk-oekonomisk
Kundskab om Asker Præstegjeld

Selskabet for
Asker Præstegjelds Vel
Uddrag af Annalene

UTGÅTT AV BIBLIOTEKET I
NORSK RIKSRINGKASTING

Utgitt av
Asker og Bærum Historielag
1964

M26400414619705

[Asker]

NORSK RIKSRINGKASTING
KUNSTBOK

1964
BIBLIOTEKET

40020

106

til Udgifterne: ikke kan bestrides af denne
Fonds Kasser, tilvebringes ved foretagne
Udgifter af Brug og Eiendomme, og ved
bestemt Skolecontingent af Gaardene.

Fattigvæsenet er ligeledes fordeelt
i 8 Districter, hvis Tilsynsmand ere de
samme som Skolernes. Det understøtter
de Trængende dels ved Hønslægder, dels
ved Bærelægder; og for fader- og moder-
løse Børn, samt for Syge bruges omhyg-
gelig Omfarg. Saaledes findes i afvigte
Aar 110 Fattige, dels Gamle og Skrøbel-
lige, dels Børn, at have haft Lægder in
natura, og 51 Trængende at være bleve
understøttede ved Kornslægder. Efter en
af Selskabet "For Asker Præstegjelds Vel"
lagt Plan, skal der med Tiden anlægges et
Hospital for de afsældigste fattige Glemte,
til hvilken Indvæntning er allerede samlet en
betpdelig Sum. En Bøgedrøgtter looves
for at holde fremmede Bøtters ude af Bøje-
den, ligesom der heiter ikke af Præstegjelds
dets Egne taales nogen Bøtende. Fattig-
kassens Fond er 631 Spd. 96 S; og har
Fattigvæsenet desuden bestemte og acciden-
telte aarlige Indtægter af om rent 150 Spd.
Skole- og Fattigvæsenets legatariske Vel

Legdsvesenet

Stiftanordningen av 1741

**Plan for fattigvesenet i Asker prestegjeld
utarbeidet av sogneprest Jacob Neumann
fra 1813:**

Kap. 1: Almennelige grunnsetninger

Kap. 2: Legdenes inndeling

**Kap. 3: Omsorgen for de fattige, samt disses
plikter**

Kap. 4: Betleriets avskaffelse

Kap. 5: Fattigvesenets tilsyn

**Kap. 6: Fattigvesenets utgifter og
inntektskilder**

Typer legd:

Huslegd

Vare / pengelegd

BERGER GÅRD

BILLINGSTAD GÅRD

- Ft 1825

- *12>>Berger>784>>S>M>John>Peters.>>43>>>>1>HP>>>>se>g>>>>
- *12>>Berger>784>>>K>Johanne>Larsd.>>39>>>>2>K>1>>>>g>>>>S>
- *12>>Berger>784>>>M>Hans>Ols.>>>&75&73>>>>3>>>>>td>>>>>
- *12>>Berger>784>>>M>Thorer>Haagens.>>20>>>>4>>>>>td>>>>>
- *12>>Berger>784>>>M>Andreas>Nils.>>23>>>>5>>>>>td>>>>>
- *12>>Berger>784>>>M>Erik>Evens.>>18>>>>6>>>>>td>>>>>
- *12>>Berger>784>>>K>Marie>Andreasd.>>24>>>>7>>>>>tp>
- **12>>Berger>>K>Anne M.>Olsd.>>9>>8>>il**

- Ft 1835

- *>Billingstad>669>619>M>Peder>Peters.>>60>>>>1>HP>>>>se>g
- >Billingstad>669>619>K>Johanne>Erichsd.>>59>>>>2>H>1>>>>g>
- *>Billingstad>669>619>M>Peter>Peders.>>32>>>>3>S>1>S>2>>>>>
- *>Billingstad>669>619>M>John>Peders.>>30>>>>4>S>1>S>2>>>>>
- *>Billingstad>669>619>M>Erich>Peders.>>26>>>>5>S>1>S>2>>>>>
- *>Billingstad>669>619>M>Peder>Peders.>>18>>>>6>S>1>S>2>>>>>
- *>Billingstad>669>619>M>Johan>Peders.>>15>>>>7>S>1>S>2>>>>
- *>Billingstad>669>619>K>Mari>Pedersd.>>35>>>>8>D>1>D>2>>>>>
- *>Billingstad>669>619>K>Christine>Pedersd.>>29>>>>9>D>1>D>2
- *>Billingstad>669>619>K>Elen>Pedersd.>>23>>>>10>D>1>D>2>>>>>
- *>Billingstad>669>619>K>Karen>Pedersd.>>21>>>>11>D>1>D>2>>>>>
- *>Billingstad>669>>K>Anne M.>Olsd.>>19>>>>12>>>>>>

Fra prestearkivet: Legdsholderen sender krav til fattigvesenet for underhold av en gutt

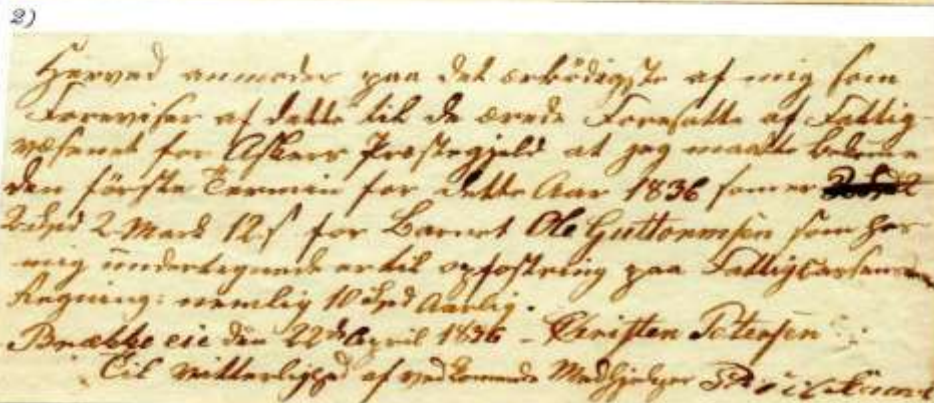
I tillegg til folketellinger og kirkebøker gir bl.a. pakkesaker i Asker prestearkiv nærme opplysninger om hvem som søkte legd, hvilke legd som ble tildelt, og hva de ulike legder kostet fattigkassen. Prestearkivet finner vi i statsarkivet i Oslo, og de gulnede lappene og skrivene gir oss en nærhet til menneskene og deres livsskjebner. To av skrivene som er gjengitt her, handler om en familie som ble oppløst da begge foreldrene døde med et par års mellomrom. Yngstegutten, Ole, er bare 5 år og legdsholderen sender krav til fattigvesenet for underhold av guttungen. Det tredje dokumentet er utdrag av en oversikt over tildeling av legdene i 1848.

1)

Offisielt og offentlig: Skomager Guttorms Jansen
og Marthe Rejersdr Løchieseies efterlatte Børn ere:
1. Søn Jan Guttorms, 11 Aar gl.
2. Niels « 7 Aar gl.
3. Ole « 5 Aar gl.
Disse forsørges af Fattigvæsenet
4. Datter Berthe Guttormsdr, 16 Aar gl., ugift, og
tjener paa Ringe hos Østen Østensen.

2)

Herved anmodes paa det ærbødigste af mig som
Foreviser af dette til de ærede Foresatte af
Fattigvæsenet for Asker Prgj at jeg maatte
bekomme den første termin for dette Aar 1836
som er 2 Spd. 2 Mark 12s for Barnet Ole
Guttormsen som hos mig undertegnede er til
opfostring paa Fattigcassens Regning: nemlig 10
Spd Aarlig.
Brække eie den 22de April 1836 - Christen
Petersen
Til vitterlighed af vedkommede Medhjælper Poul
Staavi

Transkribering:

1) Afdøde Egtefolk Skomager Guttorm Jansen og
Marthe Rejersdr Løchieseies efterlatte Børn ere:

1.Søn Jan Guttorms. 11 Aar gl

2. Niels « 7 Aar gl

3. Ole « 5 Aar gl

Disse forsørges af Fattigvæsenet

4. Datter Berthe Guttormsdr, 16 Aar gl., ugift, og
tjener paa Ringe hos Østen Østensen.

2) Herved anmodes paa det ærbødigste af mig
som Foreviser af dette til de ærede Foresatte af
Fattigvæsenet for Asker Prgj at jeg maatte
bekomme den første termin for dette Aar 1836
som er 2 Spd. 2 Mark 12s for Barnet Ole
Guttormsen som hos mig undertegnede er til
opfostring paa Fattigcassens Regning: nemlig 10
Spd Aarlig.

Brække eie den 22de April 1836. Christen
Petersen

Til vitterlighed af vedkommede Medhjælper Poul
Staavi

ASKER FATTIGKOMMISJONS JULEMØTE 1835

LØPENDE UTGIFTER

- Utbetalt til 121 enkeltpersoner
 - Oppfostringsbidrag og pensjoner
 - Kur, medikamenter og legehonorar
 - Ekstraordinære utgifter, bl.a. bet. til to bygdevektere
- 65 spd 30 sh
 - 145 spd 84 sh
 - 207 spd 12 sh
 - 30 spd 90 sh

Norges første fattiglov vedtatt i 1845

- De fattige ble delt i tre klasser:
- 1. klasse: Gamle
- 2. klasse: Foreldreløse barn
- 3- klasse: Arbeidsføre fattige

Fra Fattigkommisjonsprotokollen: Aar 1848 d. 5te december foretages i Asker tinglaugs fatigcommision følgende Lægdsbegjæringer

- Anne Eliasdatter, hidtil paa Aastad, henlægges som Lægd af 2. Klasse paa Lægd No 51 Dikemark med flere.
- Lars Pedersen Blegereje, 10 Aar gammel, henlægges som lægd af 2en Klasse paa Lægd No 19 Holmen og Ravnsborg.
- **Peder Christian Andreassen**, 8 Aar gammel, henlægges som Lægd af 2en Klasse paa Lægd No 50 Ertsrud med flere; dog saaledes at han forbliver alene hos Erik Solberg.
- Mathis Hansen, 9 Aar gammel, henlægges som Lægd 2en Klasse paa Lægd No 52 Padderud med flere; dog saaledes at han forbliver alene paa Padderud.
- Kari Larsdatter forbliver som Lægd paa Syverstad og Bleger, dog saaledes at hun ogsaa i 1849 ligsom i indeværende Aar forbliver paa Syverstad eie.
- Hvilket herved, overensstemmende med Protocollen.

Folketellingen i 1865:

Pleiebarn på Åstad og enkers husstandstilhørighet med eksempler fra samme distrikt som Billingstad.

Utsatte barn fra andre kommuner i samme distrikt:

Åstad hadde et pleiebarn på 5 år og en legdegutt på 9 år, og på en plass under Åstad bodde et pleiebarn som ble forsørget av Kristiania fattigvesen.

Enkers husstandstilhørighet:

Trettebraaten: Enken var 72 år, het Marie Ingebretsd., var huseier og forpakter og leide ut til to familier.

Kuholmen: Husstandsoverhodet var 41 år, het Larine Olsd. og var enke. To av hennes barn var matroser, tils. 6 barn. I tillegg en enke på 82 år. Hun het Marte Pedersd., «nyder Understøttelse av Fattigvæsenet».

Hofstad gård: Eli Olsd. var 71 år og enke. Hun er oppført som legdslem i tellingen.

Asker gamlehjem. Hjemmet stod ferdig 3.jan 1910. Bildet er trolig tatt mellom 1910 og 1920.

Ravnsborg gård og skysstasjon ca. 1907

FATTIGUNDERSTØTTEDE I BÆRUM 1824 - 1890

	• 1824	• 1839	• 1866	• 1890
Understøttede familier	• 105	• 140	• 200	• 188
Andel av alle familier	• 18%	• 22%	• 26%	• 15%

- Kilde: Jan Eivind Myhre:
- Bærum 1840 - 1980

«ARBEIDSLØS» malt av Sven Jørgensen
1887

